

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
[www-facebook.com/NFUnorge](https://www.facebook.com/NFUnorge)

Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 21.03.2024

Høring – NOU 2023: 29 Abort i Norge

Det vises til høringsnotat fra Helse- og omsorgsdepartementet om NOU 2023: 29 Abort i Norge – Ny lov og bedre tjenester.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) takker for anledningen til å inngi høringssvar. Våre innspill knytter seg i hovedsak til utredningens kapittel 24 – Selvbestemmelse for barn og voksne med redusert beslutningskompetanse.

Informasjon og veiledning

Innledningsvis vil vi kort understreke viktigheten av at kvinner som blir kjent med at de venter et barn med nedsatt funksjonsevne mottar en nøytral informasjon, slik at de ikke opplever å bli møtt med et press om å ta abort.

Forslaget er ikke i samsvar med menneskerettslige forpliktelser

Vi har flere bekymringer knyttet til utvalgets vurderinger i kapittel 24 og mener ikke forslaget til ny § 9 er i tråd med FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Etter CRPD artikkel 12 har funksjonshemmede rett til lik rettslig anerkjennelse. Artikkelen stiller også krav om støtte til å kunne utøve den rettslige handleevnen. Videre er det slått fast i artikkel 17 at personer med nedsatt funksjonsevne har rett til «respekt for sin fysiske og psykiske integritet, på lik linje med andre».

Utvalgets forslag til ny § 9 viderefører etter vårt syn de problematiske sider ved dagens lovverk: vergen gis fortsatt myndighet til å ta inngripende beslutninger på vegne av den gravide, også i strid med den gravidens egne ønsker. Dette kan skje uten at den gravide gis noen reell beslutningsstøtte.

Vi vil herunder viser til Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) sin rapport om inkorporering av CRPD og den vurdering ombudet gjør av norsk praksis knyttet til abort holdt opp mot CRPDs artikkel 17 i rapportens punkt 8.4¹. LDO skriver under sine anbefalinger at:

«Ombudet anbefaler at lovhjemler som tillater tvungen abort grunnet nedsatt funksjonsevne fjernes for å sikre samsvar med CRPD ved inkorporering. Loven må heller vise til hvordan personer med nedsatt funksjonsevne kan få beslutningsstøtte. Ombudet anbefaler også at myndighetene lager et system for å få oversikt over hvor mange som får utført abort med hjemmel i abortloven §§ 4 eller 9, for å skaffe seg kunnskap over om dette skjer i strid med CRPD.»

NFU slutter seg til ombudets anbefalinger. Vi vil understreke behovet for en beslutningsstøtteordning, som fokuserer på å hjelpe personen med å ta beslutninger i eget liv, på dennes premisser.

Vi vil også vise til CRPD-utvalgets rapport hvor artiklene i CRPD og gjennomføringen i norsk lov vurderes². I sin vurdering av artikkel 12 vurderer CRPD-utvalget vergemålets betydning etter andre lover og uttaler angående abortloven § 4 og steriliseringsloven § 4 at:

«Vergen fungerer i disse tilfellene ikke som en beslutningsstøtte, men kan ta beslutninger på vegne av den funksjonshemmede, også i strid med den funksjonshemmedes vilje og preferanser. Hjemlene er derimot begrunnet i hensynet til vergemålsmyndighetene og er ikke nødvendige tiltak. Kontrollmekanismene er også svake, ved at det ikke alltid er adgang for den som er satt under vergemål til å få overprøvet vergens beslutning, slik som i steriliseringsloven § 3 om vergens samtykke.»

Videre viser CRPD-utvalget til at særlovgivning, som abortloven § 4, som gir utvidet myndighet til vergen, «er vanskelig å forene med konvensjonens og vergemålslovens prinsipper om frivillighet, minste middel og individtilpasning». Under sin vurdering av abortloven i lys av artikkel 17, understreker utvalget at:

«Å beslutte irreversible inngrep som fratar den funksjonshemmede muligheten til å få barn, konkret eller generelt, er – selv om det er begrunnet med omsorg for kvinnen – så inngripende at en slik adgang, om den overhodet brukes, må begrenses til tilfeller hvor dette er siste utvei.»

Sett hen til den særskilt inngripende karakteren ved en abort og omfanget av menneskerettigheter som det griper inn, herunder selvbestemmelse, rettslige handleevne, personlig integritet, retten til helse, så mener vi at det burde vært gjort en prinsipiell vurdering av om tvangsabort overhodet er noe som skal tillates.

¹ https://www.ldo.no/globalassets/_ldo_2019/_bilder-til-nye-nettsider/rapporter/CRPD2023.pfd

² <https://www.regjeringen.no/contentassets/74e5437a1f474c35944bd87aa47f8cf5/no/pdfs/rapport-crpdel2.pdf>

Noen kommentarer til utvalgets vurderinger

Utvalget setter i sitt forslag manglende «beslutningskompetanse» som inngangsvilkår for at en verge kan ta alvorlige avgjørelser på vegne av den gravide. Vi er enige med utvalget i at en adgang til alvorlige inngrep kun basert på diagnoser må bort, men vi mener ikke at det nye forslaget innebærer noen bedring.

Vår erfaring med legers og statsforvalteres holdning til, og kunnskap om, når personer med utviklingshemming har beslutningskompetanse, er at denne ofte er mangelfull og lite tillitsvekkende. Slik vi ser det vil en endring til et vilkår om beslutningskompetanse kunne innebære en utvidelse og medføre at flere kan bli utsatt for tvangsaborter. Vi mener i alle tilfeller at det er bekymringsverdig at et vilkår om beslutningskompetanse benyttes, uten at det problematiseres og drøftes på prinsipielt grunnlag hva som ligger i dette og hvem som er reelt kvalifisert til å gjøre en slik vurdering.

Videre mener vi at deler av utvalgets vurdering ikke henger sammen med at vergen fortsatt skal gis mye makt i spørsmålet om abort. På den ene siden sier utvalget at gravide uten beslutningskompetanse først og fremst bør ha rett og støtte til å utøve sin rettslige handleevne, men på den andre siden fremmes et lovforslag hvor det står at verge kan «kreve eller søke» om abort på vegne av den gravide. I samme vending som utvalget skriver at den gravide bør få hjelp til å fremsette søknad om abort fra en tillitsperson de selv har valgt, så legger de til grunn at denne oppgaven skal ivaretas av en verge.

Vi vil understreke at det ikke er slik at enhver vergehaver har fått oppnevnt en tillitsperson som sin verge. For de som har fått oppnevnt såkalte faste verger, kan situasjonen være at du deler verge med flere titalls andre. Den som er satt til å skulle ivareta dine interesser, kan følgelig ha til oppgave å ivareta interessene til flere titalls flere. Satt på spissen vil det kunne være snakk om at en regnskapsfører som aldri har møtt den aktuelle personen, plutselig skal få bestemme om personen skal få fortsette å være gravid eller ikke. Dette er åpenbart problematisk.

Avslutningsvis vil vi peke på det svært problematiske i den totale mangelen på kunnskap og fakta knyttet til praksis etter dagens § 4 i abortloven og antall aborter begjært av verge. Utvalget peker også selv på dette på s. 78 i utredningen. På denne bakgrunn er det ikke mulig å si noe om hvor ofte denne hjemmelen benyttes, på hvilken måte og overfor hvem. Vi mener dette er veldig problematisk og at det er på høyt tid at myndighetene lager en oversikt og har en kritisk gjennomgang av bruken av §§ 4 og 9 i dagens abortlov.

Med vennlig hilsen

(sign)

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

(sign)

Arnhild Voll Eek
Juridisk rådgiver